

AINEKAVA „ÜHISKONNAÕPETUS“

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
- teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas;
- määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

1.1 Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on oluline koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Esimeses kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. Teises ja kolmandas kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majandus, poliitika, õigus), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega vastavalt oma huvidele ja võimalustele.

Teises kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseksisteerimisele. Käsitluse keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

Kolmandas kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid. Riigi valitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone, nagu Riigikogu, valitsus, president, kohus, kohalik omavalitsus, riigikontroll, õiguskantsler.

Kuna osale õpilastest võib haridustee lõppeda põhikooliga, on enam pööratud tähelepanu poliitika avaldumisele igapäevaelus ning kodaniku rollile poliitikatulemite teadliku tarbijana (nt sotsiaalkaitse süsteemi kasutamine, valla/linna elukorralduses kaasärääkimine, e-teenuste tarbimine jne).

Majanduse käsitlemine kolmandas kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele (ettevõtlikkus, kutsevalik, tulu tööst, eelarve, tarbimine ja toimetulek), ettevõtlusele (ettevõtte, ressursid, tootlikkus, kasum, konkurents), riigi majanduse reguleerimisele (majanduspoliitika, maksud, maksutulude kasutamine riigi arenguks; õigusrikkumisest tulenev kahju riigi majandusele) ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele (tarbimisühiskond, tööturu tasakaal, varanduslik kihistumine). Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Olulisel kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis aitab kaasa õpilase toimetulekule ühiskonnas. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja korraldamise, kriitilise

mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste õpimotivatsiooni arendamisele. Olulisel kohal on aktiivõppemeetodid, nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud. Tähtis on viia aine käsitlemine klassiruumist välja ning kasutada igal asjakohasel juhul elusituatsioone (nt demokraatia rakendamine koolis, kodanikualgatus ja vabatahtlik tegevus kodukohas).

Aktiivse kodaniku kontseptsioon käsitleb kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult kui hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse rakendussuuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt tarbijahariduses, kodanikualgatuses, koolielu korraldamises).

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne. Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, eteenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis). Nii omandab õpilane teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva maailmas pidevalt kasvab.

1.3. Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, raamatukogu, kohaliku omavalitsuse ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud, arhiivid, näitused, muuseumid. Kooliastme spetsiifilised õppetegevused esitatakse vastava kooliastme lõpus.

1.4. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistest küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Hinnanguid andes ja numbriliselt hinnates võetakse aluseks ainekavaga määratud õpitulemused. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Aine pakub rohkesti võimalusi mitmekesiseks tööks erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid). Vanuseastmele vastavalt võib lihtsamaid ülesandeid anda mõne fakti või näite leidmiseks ning hinnata ülesande täitmise põhjalikkust ja täpsust. Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi käiku. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise

kriteeriumid. Kooliastme spetsiifilised hindamise vormid ja põhimõtted esitatakse vastava kooliastme lõpus.

II KOOLIASTE

1.1 Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- 1) on viisakas, sõbralik, väarikas, vastutustundlik, töökas, täpne ja aus;
- 2) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 3) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 4) loetleb Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone ja kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus);
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks seadusi tuleb täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajatele; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi, teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks, oskab vältida ja lahendada konflikte;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat; tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

1.2. Õppetegevus

Ühiskonnaõpetus 6.klass – 1 nädalatund

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Kõigi valdkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

1.2 Kujundavad üldpädevused

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- õpib eesmärgistatult vaatlema;

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane:

- põhjendab oma valikut;
- oskab vastu seista ühiskondlike normide rikkumisele.

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- hindab oma nõrku ja tugevaid külgi;
- arendab positiivset suhtumist endasse ja teistesse;
- järgib tervislikke eluviise;
- oskab lahendada iseenda vaimseid, füüsilisi, emotsionaalseid ja sotsiaalseid probleeme

Õpipädevus

Õpilane:

- oskab hankida õppimiseks vajavaid vahendeid ja teavet;
- planeerib õppimist ja oskab kasutada õpitud erinevates kontekstides;
- omab eneseanalüüsi võimet ja suudab kavandada edasiõppimist.

Suhtluspädevus

Õpilane:

- suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates valdkondades;
- suudab lugeda ja mõista teabe- ja tarbetekste;
- oskab kirjutada erinevaid tekste, kasutades sobivaid keelevahendeid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane:

- oskab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevates valdkondades.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- oskab püstitada eesmärgid, genereerima ideid ja teostama neid;
- õpib olema initsiatiivne ja tegema koostööd;
- oskab viia lõpuni oma tegevust, reageerima muudatustele ja arukalt riskima;
- oskab eesmärgi teostamiseks valida sobivaid meetodeid, mis vastavad tema suutlikusele.
-

Digipädevus

Õpilane:

- leab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
- osaleb digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
- kasutab probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid;
- oskab suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades;
- on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;
- järgib digikeskkonnas samu moraalilisi ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

1.3 Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus

Õpilane:

- väljendab end selgelt kirjalikus ja suulises kõnes;
- kasutab sobivat stiili ja ainealast sõnavara oma tööde vormistamisel;
- oskab kriitiliselt analüüsida teksti ja hangitud infot.

Matemaatika

Õpilane:

- oskab orienteeruda ajaarvamises;
- omab matemaatilist kirjaoskust (graafikud, tabelid, diagrammid);
- oskab püstitada probleeme ja leida neile lahendusi;
- oskab loogiliselt arutleda;
- planeerib ressursside (aeg, raha) kulu, omab matemaatilist kirjaoskust, üldist matemaatikapädevust.

Võõrkeeled

Õpilane:

- kasutab tunnis võõrsõnu;
- kasutab erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid;
- omab teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest;
- mõistab oma ja teiste kultuuride erinevust;
- suhtleb mitmekultuurilises ühiskonnas;
- valdab võõrkeeli.
- seistab hea eesti keele ja kultuuri säilimise eest.

Kehaline kasvatus

Õpilane:

- saab aru kehalise kultuuri tähtsusest inimese harmoonilises arengus;
- väärtustab tervislikku eluviisi.

Kultuuriline pädevus

Õpilane:

- on tolerantne ja vastuvõtlik eesti ja kogu maailma erinevate kultuuride suhtes;
- saab aru, et kultuuriobjektide esteetiline hinnang muutub koos ajaga;
- suudab loominguiliselt väljendada ennast.

Tehnoloogia

Õpilane:

- oskab siduda tehnika ja tehnoloogia arengut muutustega ühiskonnas;
- oskab kasutada tehnilisi vahendeid vastavalt vajadustele;
- suudab järgida ohutuse ja intellektuaalomandi nõudeid;
- Õpitab otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ning tegema saadud teabe alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Loodustained

Õpilane:

- väärtustab loodushoidlikku eluviisi; mõistab looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju ühiskonna arengule;

- orienteerub järgmistes mõistetes nagu: majanduse ressursid, ühiskonna jätkusuutlikus, säästlik tarbimine , üleilmustamine ja globaliseerimine;
- väärtustab vastutustundliku eluviisi.
- eristab sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära).

1.4 Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Läbiv teema	Kujundavad oskused ja teadmised	Meetod
9. <u>Kodaniku- algatus ja kultuuriline identiteet</u>	Õpilane: ✓ mõistab kultuuri osa inimese isiksuse kujundamisel; ✓ on teadlik kultuuride muutumisest aja-oo vältel; ✓ on ettekujutus kultuuride mitmekesisu- sest ja ta väärtustab seda; ✓ on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • ilukirjanduse lugemine • esitlus; • õppeekskursioon; • vestlus; • temaatilised tähtpäevad ja kolivälised
10. <u>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</u>	Õpilane: ✓ kujuneb isiksuseks, kes kujundab oma elukäiku tehes teadlike otsuseid; ✓ on valmis õppima kogu elu täites erinevaid rolle muutavas situatsioonis.	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus; arutelu; • projekt; esitlus; • harjutused, in- harjutused; • õppekäigud; • rollimängud; • mõistekaardi koostamine
11. <u>Teabekeskond</u>	Õpilane: ✓ mõistab vahetu ja vahendatud sarnasusi ning erinevusi; ✓ valib sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; ✓ määrab oma teabevajadusi ja leiab sobivat teavet; ✓ arendab kriitilise teabeanalüüsi oskust; ✓ analüüsib meedia rolle ühiskonnas.	<ul style="list-style-type: none"> • info otsimine arvuti abil • allikaanalüüs • arutelu • filmi vaatamine • rühmatöö • töö dokumentidega
12. <u>Tehnoloogia ja innovatsioon</u>	Õpilane: ✓ oskab kasutada tänapäevaseid tehnoloogiaid ja on suuteline ise muutuma kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas; ✓ kasutab ikt eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; ✓ arendab loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet, rakendades erinevates projektides uuendusideid.	<ul style="list-style-type: none"> • info otsimine arvuti abil • piltide analüüs • lugemine • esitlus • töö dokumentidega • referaadi koostamine • uurimistöö teostamine • diskussioon • rollimängud

13. <u>Tervis ja ohutus</u>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvab vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks; ✓ saab aru, kuidas tervislik eluviis aitab sotsialiseeruda. 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus • arutelu • lugemine • rühmatöö • esitlus
14. <u>Keskkond ja jätkusuutlik areng</u>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ saab aru üksikisiku vastutusest oma tegevuse eest; ✓ mõistab teaduse ja tehnoloogia poolt loodusele avalduvat mõju; ✓ mõistab tehnoloogia arengut ja sellega seotud ohtu tunda huvi osalemisest eriliste ühenduste vastu. 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus • filmi va
15. <u>Väärtused ja kõlblus</u>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ tunneb rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid oma elus ja kaitseb neid vajaduse korral oma võimaluste piires; ✓ osaleb kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning järgib 	<ul style="list-style-type: none"> • allikaanalüüs • mõistekaardi koostamine • rühmatöö • esitlus
8. <u>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</u>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ kujuneb aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks; ✓ on lõimitud ühiskonda toetudes riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele; ✓ osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises. 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus • allikaanalüüs • arutelu • lugemine • essee kirjutamine • diskussioon • loeng

1.5 Õppesisu

I teema: Sotsiaalsed suhted

1. Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus
2. Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

II teema: Demokraatia

1. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine
2. Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

III teema: Töö ja tarbimine

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
<p>I Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus</p> <p>6 t</p> <p>Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> -seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvus</i>, <i>riik</i>, <i>võrdõiguslikkus</i> ja <i>sallivus</i>; 	<p>Geograafia</p> <p>Eesti keel</p> <p>Ajalugu</p>	<p>„Keskkond ja jätkusuutlik areng”</p> <p>„Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>

<p>(sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).</p> <p>Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa.</p> <p>Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere.</p> <p>Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; - nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; - toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ja nende rikkumise kohta Eestis; - suhtub sallivalt erinevustesse; - teab ja hoiab kogukonna traditsioone; - teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); - nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis. 		
<p>II Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja algatus; koostöö 5 t</p> <p>Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus.</p> <p>Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused.</p> <p>Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid <i>kodanikuühendus</i>, <i>kodanikualgatus</i>, <i>vabatahtlik tegevus</i>; - nimetab kodukohas tegutsevaid seltsi, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust; - nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust; - teab kodukoha kodanikualgatuse ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral; - toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi. 	<p>Kirjandus Ajalugu</p>	<p>„Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“ „Väärtused ja kõlblus“</p>

<p>III. Demokraatia Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine 11 t Rahva osalemine ühiskonna valitsemises.</p> <p>Võimude lahusus.</p> <p>Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus.</p> <p>Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.</p> <p>Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid <i>inimõigus, seadus, demokraatia</i>; - iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud); - nimetab ja austab inimõigusi; - teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid; - teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta; - teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta. 	<p>Geograafia Kirjandus Eesti keel Ajalugu</p>	<p>„Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>
<p>IV. Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas 4 t. Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses.</p> <p>Kooli sisekord (kodukord). Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis; - märkab ja arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel; - toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat; - tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu. „märkab ja arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab 	<p>Geograafia Kirjandus</p>	<p>„Väärtused ja kõlblus“ „Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>

	otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel“ on paigutatud aine eesmärkidesse, kuna see ei ole õpitulemusena mõõdetav ning on pigem väärtushoiakuline.		
VI. Töö ja tarbimine 7 t Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.	Õpilane: - teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel; - teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega planeerida; - teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid; - iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed; - selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale; - oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ja tunneb tarbija õigusi.	Kunst Geograafia	„Väärtused ja kõlblus“ „Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“

1.8. Hindamine

Kokkuvõtvaiks hindamiseks sobivad arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendi, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning informatsiooni leidmine, kasutamine ja rühmitamine. Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet. Alustada tuleks lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav selgitus ning täpne juhend.

Kirjalike kontrolltööde hindamine toimub protsendiskaala alusel:

90-100% punktisummast - hinne «5»

75-89% punktisummast - hinne «4»

50-74% punktisummast - hinne «3»

20-49% punktisummast - hinne «2»

Alla 20% punktisummast - hinne «1»

1.9 Füüsiline õpikeskkond

Põhiline õppetegevus toimub klassiruumis, kus on internetiühendusega arvuti ja filmi vaatamise võimalus. Ühiskonnaõpetuseks vajalikud õppevahendid on:

1) Eesti Vabariigi poliitiline kaart;

- 2) Euroopa poliitiline kaart;
- 3) Eesti Vabariigi põhiseadus;
- 4) erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja metoodilised materjalid.

III KOOLIASTE

1.1 Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- 2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- 3) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;
- 4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;
- 5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärgi;
- 6) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahet, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- 7) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;
- 8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- 9) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autoriõiguste kaitsel; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;
- 10) teab, mis on üleilmastumine ja toob näiteid üleilmastumise mõjudest majandusele, kultuurile, keskkonnale jn.

1.2. Õppetegevus

Õppetundide arv nädalas –2 ainetund, aastas – 70 ainetundi.

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak; ühistegevus ja vabatahtlik töö, projektõpe (nt heategevusprojektid; referaadi, uurimistö, arvamustöö, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine); teemalised mängud, nt tarbijakaitse; infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs; dokumendiplankide täitmine jne; õppekäigud.

1.3 Kujundavad üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane:

- ✓ on tolerantne ja vastuvõtlik eesti ja kogu maailma erinevate kultuuride suhtes
- ✓ saab aru, et kultuuriobjektide esteetiline hinnang muutub koos ajaga
- ✓ suudab loominguiliselt väljendada ennast
- ✓ tunneb erinevaid kultuuri ja traditsiooni
- ✓ mõistab oma ja teiste kultuuride erinevust
- ✓ austab teisti keeli ja kultuuri mitmekultuurilises ühiskonnas

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- ✓ mõistab humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi
- ✓ suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaadetes

- ✓ põhjendab oma valikut
- ✓ oskab vastu seista ühiskondlike normide rikkumisele
- ✓ väärtustab pere- ja sõprussuteid, hindab inimelu, loodust, rahu, inimestevahelist solidaarsust
- ✓ peab elumõtte ja maailmavaate otsingute oluliseks

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- ✓ hindab oma nõrku ja tugevaid külgi
- ✓ arendab positiivset suhtumist endasse ja teistesse
- ✓ järgib tervislikke eluviise
- ✓ oskab lahendada iseenda vaimseid, füüsilisi, emotsionaalseid ja sotsiaalseid probleeme
- ✓ saab aru inimese võimalustest ja piirangutest oma elu-, töö- ja haridustee kujundamisel antud sotsiaalkultuurilises kontekstis

Õpipädevus

Õpilane:

- ✓ oskab hankida õppimiseks vajavaid vahendeid ja teavet
- ✓ planeerib õppimist ja oskab kasutada õpitud erinevates kontekstides.
- ✓ omab eneseanalüüsi võimet ja suudab kavandada edasiõppimist
- ✓ orienteerub õppimise erinevates süsteemides, viisides ja vormides, mõistab, et on võimalik valida erinevate „õpirepertuaaride“ vahel

Suhtluspädevus

Õpilane:

- ✓ suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates valdkondades
- ✓ suudab lugeda ja mõista teabe- ja tarbetekste
- ✓ oskab kirjutada erinevaid tekste, kasutades sobivaid keelevahendeid
- ✓ orienteerub erinevates suhtlusrepertuaarides (sh verbaalne v mitteverbaalne), sõltuvalt ajast, kohast eesmärgist, partneritest

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane:

- ✓ oskab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevates valdkondades
- ✓ mõistab, et matemaatilis-loogiline mõtteviis, vastava keele valdamine ja selle rakendamine võimaldab paremini orienteeruda kvaliteetide lõpmatus mitmekesisuses

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- ✓ oskab püstitada eesmärke, genereerida ideid ja teostama neid
- ✓ õpib olema initsiatiivne ja tegema koostööd
- ✓ oskab viia lõpuni oma tegevust, reageerima muudatustele ja arukalt riskima
- ✓ oskab eesmärgi teostamiseks valida sobivaid meetodeid, mis vastavad tema suutlikusele
- ✓ orienteerub inimlikes tegevusliikides, reaalse-praktilise tegevuse eristamine tunnetuslikust, väärtustavast, kunsti- jt tegevusliikidest.

Digipädevus.

- ✓ erinevad infootsingu võimalused ja nende kasutamine;
- ✓ elektroonilised õpikeskkonnad;

- ✓ esitluste koostamine erinevate vahenditega;
- ✓ digitaalsed õppematerjalid, mis kõik toetavad õpilase eesmärgipärast ja õppimisele suunatud nutiseadme ja arvutikasutust.

1.4 Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Keel ja kirjandus

Õpilane:

- ✓ väljendab end selgelt kirjalikus ja suulisel kõnes
- ✓ kasutab sobivat stiili ja ainealast sõnavara oma tööde vormistamisel
- ✓ oskab kriitiliselt analüüsida teksti ja hangitud infot
- ✓ loeb ja mõistab erinevaid tekste
- ✓ kasutab kohaseid keelevahendeid ja väljendusrikast keelt ning järgib õigekeelsusnõudeid
- ✓ oskab infot hankida ja selle kriitiliselt hinnata

Matemaatika

Õpilane:

- ✓ oskab orienteeruda ajaarvamises
- ✓ omab matemaatilist kirjaoskust. (graafikud, tabelid, diagrammid)
- ✓ oskab püstitada probleeme ja leida neile lahendusi
- ✓ oskab loogiliselt arutleda
- ✓ omab järgmiste oskustega nagu ressursside planeerimine (aeg, raha),
- ✓ oskab põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Võõrkeeled

Õpilane:

- ✓ oskab võõrkeeli
- ✓ mõistab ja suhtub lugupidavalt erinevatesse kultuuridesse ja traditsioonidesse
- ✓ tunneb erinevaid kultuuri ja traditsiooni
- ✓ mõistab oma ja teiste kultuuride erinevust ning austab teisti keeli ja kultuuri mitmekultuurilises ühiskonnas

Kehaline kasvatus

Õpilane:

- ✓ saab aru kehalise kultuuri tähtsusest inimese harmoonilises arengus
- ✓ väärtustab tervislikku eluviisi

Tehnoloogia

Õpilane:

- ✓ oskab siduda tehnika ja tehnoloogia arengut muutustega ühiskonnas
- ✓ oskab kasutada tehnilisi vahendeid vastavalt vajadustele
- ✓ suudab järgida ohutuse ja intellektuaalomandi nõudeid
- ✓ teab ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades; tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine
- ✓ oskab hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte
- ✓ rakendab nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel

Loodustained

Õpilane:

- ✓ mõistab looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju ühiskonna arengule

- ✓ orienteerub järgmistes mõistetes nagu: majanduse ressursid, ühiskonna jätkusuutlikus, säästlik tarbimine , üleilmustamine ja globaliseerimine
 - ✓ väärtustab vastutustundliku eluviisi
- tunneb inimese areng ja rahvastikuprotsessid

1.5 Läbivad teemad

Läbiv teema	Õpilasel kujundavad oskused ja teadmised	Meetod
<u>1.Kultuuriline identiteet</u>	<ul style="list-style-type: none"> • toetada õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks; 	<ul style="list-style-type: none"> • töö õpikuga; • ilukirjanduse lugemine • esitlus; • õppekursioon; • vestlus;
<u>2.Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</u>	<ul style="list-style-type: none"> • arendada oskusi iseseisvaks õppimiseks; • arendada abstraktset ja loogilist mõtlemist; • hinnata oma kognitiivseid võimeid; • arendada oskusi õppimises, suhtlemises, koostöös ja otsustes; 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus; • projekt; • harjutused, in-harjutused; • õppekäigud; • rollmängud; • arutelu; • mõistekaardi koostamine
<u>3.Teabekeskond</u>	<ul style="list-style-type: none"> • mõista vahetu ja vahendatud sarnasusi ning erinevusi; • valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; • määrata oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; • arendada kriitilise teabeanalüüsi oskust • analüüsida meedia rolle ühiskonnas 	<ul style="list-style-type: none"> • info otsimine arvuti abil • allikaanalüüs • arutelu • filmi vaatamine • rühmatöö • töö dokumentidega

<p><u>4.Tehnoloogia ja innovatsioon</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • omandada teadmisi tehnoloogiaste toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades; • mõista tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; • aru saada tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest; • mõista ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; • kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks; • arendada loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet, rakendades erinevates projektides uuendusideid. 	<ul style="list-style-type: none"> • info otsimine arvuti abil • piltide analüüs • lugemine • esitlus • töö dokumentidega referaadi koostamine • uurimistöö teostamine • diskussioon • rollimängud
<p><u>5.Tervis ja ohutus</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • mõista optimaalse füüsilise ja vaimse tervise tähtsuse • aru saada kuidas tervislik eluviis aitab sotsialiseerida 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus • arutelu • lugemine • rühmatöö • esitlus
<p><u>6.Keskkond ja jätkusuutlik areng</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aru saada üksikisiku vastutust oma tegevuse eest; • mõista teaduse ja tehnoloogia poolt loodusele avalduva mõju; • mõista tehnoloogia arengu ja sellega seotud ohud tunda huvi osalemise erilistes ühendustes vastu 	<ul style="list-style-type: none"> • vestlus • filmi va

<p>7. Väärtused ja kõlblus</p>	<ul style="list-style-type: none"> tunnustada väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; analüüsida süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi; arutleda üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma; osaleda kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima; reflekteerida nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispehmetete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi. 	<ul style="list-style-type: none"> allikaanalüüs mõistekaardi koostamine rühmatöö esitlus
<p>8. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<ul style="list-style-type: none"> tunda ja kasutada oma kodanikuõigusi; aktiivselt osaleda riigi poliitilise ja sotsiaale elus; tunda ühiskondades ja keskkondades kehtivaid käitumisreegleid; 	<ul style="list-style-type: none"> vestlus allikaanalüüs arutelu lugemine essee kirjutamine diskussioon loeng

1.6 Õppesisu

Teemad	Õpitavad oskused	Lõiming	Läbiv teema
<p>Ühiskond ja sotsiaalsed suhted 6 t. Ajakirjanduse roll ühiskonnas.</p> <p>Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur.</p> <p>Turunduskommunikatsioon, valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada; mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks; tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt. 	<p>Geograafia Eesti keel Ajalugu</p>	<p>„Keskkond ja jätkusuutlik areng” Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>

<p>Meediamajanduse põhitõed . Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine.</p> <p>Plagieerimine. Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine.</p>			
<p>Ühiskonna sotsiaalne Struktuur 6 t. Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus. Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond .</p>	<p>Õpilane: - märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi; - väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust; - väärtustab soolist võrdõiguslikkust; - mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.</p>	<p>Kirjandus Ajalugu</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“ „Väärtused ja kõlblus”</p>
<p>Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sector 3 t. Avalik sektor ja selle institutsioonid. Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused</p>	<p>Õpilane: -selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas; - teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.</p>	<p>Geograafia Kirjandus Eesti keel Ajalugu</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>
<p>Ühiskonnaliikmete õigused 6 t. Inimõigused . Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid.</p>	<p>Õpilane: - tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost; - tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.</p>	<p>Geograafia Kirjandus</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“ „Väärtused ja kõlblus”</p>

<p>Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus.</p>			
<p>Riik ja valitsemine Demokraatia 3 t.</p> <p>Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.</p> <p>Demokraatliku valitsemise põhijooned.</p> <p>Õigusriik.</p> <p>Kodanikuvabadused ja õigused.</p>	<p>Õpilane: -teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta - selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises; -väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi; -selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.</p>	<p>Kunst Geograafia</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“ „Väärtused ja kõlblus“</p>
<p>Eesti valitsemiskord 12 t. Põhiseadus.</p> <p>Põhiseaduslikud institutsioonid.</p> <p>Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President.</p> <p>Kontrollorganid: . Kohus. Kohalik omavalitsus. Õigussüsteem: Kodakondsus. Kodanikuõigused ja kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud. Erakonnad. Eesti parlamendierakonnad. Valimised. Teadlik hääletamine.</p>	<p>Õpilane: - tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart); - tunneb kodanikuõigusi ja kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;</p> <p>- teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmesusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.</p>	<p>Kunst Geograafia</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet“</p>

<p>Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.</p>			
<p>Kodanikuühiskond 15 t. Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaihendused ja MTÜd. Kirik ja usuihendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.</p>	<p>Õpilane: - mõistab kodanikuühiskonna ja vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel; - oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi; - algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.</p>	<p>Kunst Geograafia</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline "identiteet"</p>
<p>Majandus 17 t. Turumajanduse põhijooned. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Riigielarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja töötajatele. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik elarve. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.</p>	<p>Õpilane: • -tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi; • -mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus. - teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid - tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu; - analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel; - tunneb elarve koostamise põhimõtteid; oskab arvutada netopalka; - tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;</p>	<p>Kunst Geograafia</p>	<p>Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet"</p>

	- iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses;		
--	--	--	--

<p>. Meedia ja teave 7 t Raamatukogu, internet. Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon.</p> <p>Teadlik infotarbimine ja -edastamine.</p> <p>Autoriõiguste kaitse.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat; - oskab eristada fakti ja arvamust; - oskab oma teadmisi ja seisukohti esitada; loob, kasutab ning jagab infot; - väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest, teadvustab autoriõiguste kaitsega seonduvaid probleeme internetis; - tunneb interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi; - mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus. 	Kunst Geograafia	Kodanikualgatus ja kultuuriline identiteet
---	--	---------------------	--

1.8 Hindamine

Kokkuvõtva hindamiseks sobivad arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendid, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), info leidmine, kasutamine ja rühmitamine. Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet. Alustada tuleks lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav selgitus ning täpne juhend.

Kirjalike kontrolltööde hindamine toimub protsendiskaala alusel:

90-100% punktisummast - hinne «5»

75-89% punktisummast - hinne «4»

50-74% punktisummast - hinne «3»

20-49% punktisummast - hinne «2»

Alla 20% punktisummast - hinne «1»

1.9 Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus. Õppe sidumiseks igapäevaeluga võimaldab kool õpet väljaspool klassi.

2. Kool võimaldab kasutada klassiruumis Eesti Vabariigi põhiseadust, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ning ÜRO lapse õiguste konventsiooni.
3. Kool võimaldab ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale (kontuur- ja seinakaardid, auvised, erialased teatmeteosed, ajalehed ja ajakirjad ning statistilised ja metoodilised materjalid).